

Мирослава Газдик, здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями) Мукачівського державного університету

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ОПЕРАТОРІВ З ОБРОБКИ ІНФОРМАЦІЇ ТА ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

У статті проаналізовано проблему професійної підготовки майбутніх фахівців у закладах професійної (професійно-технічної) освіти. Простежено, що система підготовки майбутніх операторів з обробки інформації та програмного забезпечення до повноцінної професійної діяльності в конкурентному інформаційному середовищі зумовлює значимість процесу формування професійної компетентності майбутніх фахівців у сьгоднішніх умовах реформування системи освіти та її інтеграції в європейське співтовариство. Обґрунтовано та висвітлено особливості такої підготовки майбутніх операторів з обробки інформації і програмного забезпечення у процесі фахової підготовки.

Ключові слова: майбутні оператори з обробки інформації та програмного забезпечення; цифрові технології; інновації; фахова підготовка; освітній процес; професійна (професійно-технічна) освіта.

Лім. 7.

Myroslava Gazdyk, Applicant of the Third (Educational and Scientific) Level of Higher Education, Specialty 015 "Vocational Education (by specialization)", Mukachevo State University

FEATURES OF THE TRAINING OF FUTURE OPERATORS FOR INFORMATION PROCESSING AND SOFTWARE IN THE PROCESS OF PROFESSIONAL TRAINING

The article analyzes the problem of professional training of future specialists in professional (vocational and technical) education institutions. It has been observed that the system of training future operators of information processing and software of professional (vocational and technical) education for full-fledged professional activity in a competitive educational digital environment determines the importance of the process of forming the professional competence of future operators of information processing and software in today's conditions by reforming the education system and its integration into the European community. It is theoretically substantiated that the training of future information processing and software operators in the system of professional (vocational and technical) education is aimed at personality development, formation of professional competence, acquisition of professional qualifications and productive work, acquisition of practical competences for performing professional activities, acquisition of political, socio-economic, cultural and scientific potential. The peculiarities of such training of future information processing and software operators in the process of professional training are highlighted. It is outlined that the specifics of training future information processing and software operators in the process of professional training is determined by the specifics of their professional activity, strengthening the potential for modernization of the educational digital environment, improving the content of the educational and professional program, creating conditions for the formation of professional competence in the process of professional training, expanding development mechanisms competence and professional professionalism, the expansion of scientific and methodological support of vocational education, the introduction of scientific and technical achievements into the educational and production process, the introduction of best practices, the acquisition of professional qualifications, the formation and education of the individual, the instillation of general and professional culture. It has been found that bringing about inadequate preparation for professional activities, acquiring professional skills and work experience taking into account adaptation to future activities, acquiring the competence level of highly qualified workers determines the importance of the process of forming the professional competence of future information processing operators in the process of professional training.

Keywords: future information processing and software operators; digital technologies; innovations; professional training; educational process; professional (vocational and technical) education.

Постановка проблеми. Реформування системи управління професійною (професійно-технічною) освітою, відповідно до потреб національної економіки та суспільства, Концепції реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти "Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта" на період до 2027 р., зорієнтоване на "розроблення нових стандартів професійної (професійно-технічної) освіти

на базі стандартів, які ґрунтуються на компетентнісному та особистісно-орієнтованому підходах до навчання" [1; 2; 8]. Це зумовлює посилення підготовки конкурентоспроможних і компетентнісних майбутніх кваліфікованих робітничих кадрів у системі професійної (професійно-технічної) освіти, наукового дослідження теоретичної і практичної готовності майбутніх фахівців, конструктивного вдосконалення професійних компетентностей до повно-

цінної майбутньої діяльності, комплексного надбання професійно значущих умінь і практичних навичок фахової майстерності, сформованості компетентнісних особистісно-професійних надбань, адаптації до професійної діяльності, практичної підготовленості до трудової діяльності, нарощення професійного досвіду й конкурентоздатності у цифровому суспільстві, практичних засад розвитку професійної кар'єри, фахового саморозвитку та самореалізації упродовж життя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Модернізація професійно (професійно-технічної) освіти, дослідження теоретичних і методичних засад підготовки майбутніх фахівців у процесі фахової підготовки є предметом вивчення багатьох науковців, серед них: В. Бойчук, М. Бирко, Т. Вакалюк, С. Гончаренко, С. Жуковський, І. Зязюн, М. Кадемія, О. Кіяшко, А. Литвин, Л. Лук'янова, В. Манько, М. Мілохіна, Н. Ничкало, С. Овчаров, Я. Сікора, С. Сисоєва, Л. Сліпчишин, М. Швецький та ін.; питання формування професійної компетентності здобувачів освіти у закладах професійної (професійно-технічної) освіти досліджували Т. Андрущенко, В. Аніщенко, М. Бирко, В. Бойчук, Т. Вакалюк, Р. Гуревич, О. Данилова, О. Заблоцька, М. Кадемія, І. Козловська, Л. Лук'янова, В. Манько, В. Олійник, П. Петрук, О. Пометун, В. Радкевич, І. Ратинська, В. Свиридюк, В. Свистун, Т. Стойчик, Л. Сушенцева, Ф. Шльосек та ін.; висвітлення особливостей підготовки майбутніх операторів з обробки інформації та програмного забезпечення у процесі фахової підготовки закладів професійно (професійно-технічної) освіти вивчали Р. Гуревич, Т. Мочан, І. Ратинська, В. Ягупов та ін. Аналіз психолого-педагогічної літератури проблеми формування професійної компетентності майбутніх операторів з обробки інформації та програмного забезпечення у практиці вітчизняної професійно (професійно-технічної) освіти показав, що науковці недостатньо приділяють увагу висвітленню особливостей такої підготовленості.

Метою статті є теоретичне обґрунтування й висвітлення особливостей підготовки майбутніх операторів з обробки інформації та програмного забезпечення у процесі фахової підготовки. Завдання дослідження: 1. Проаналізувати проблеми формування професійної компетентності здобувачів освіти у закладах професійної (професійно-технічної) освіти. 2. Теоретично обґрунтувати та виявити особливості підготовки майбутніх операторів з обробки інформації і програмного забезпечення у процесі фахової підготовки.

Виклад основного матеріалу. Підготовка майбутніх операторів з обробки інформації та програмного забезпечення у системі професійної (професійно-технічної) освіти націлена на розвиток особистості, формування професійної компетентності, надбання професійної кваліфікації та компетенцій продук-

тивної трудової діяльності, здобуття практичних навичок для виконання професійної діяльності, набуття політичного, соціально-економічного, культурного і наукового потенціалу [2; 4; 5; 7]. У Національній доктрині розвитку освіти підкреслено, що “освіта є стратегічним ресурсом поліпшення добробуту людей, забезпечення національних інтересів, зміцнення авторитету і конкурентоспроможності держави на міжнародній арені” [6].

У нинішніх реаліях освітній процес закладів професійної (професійно-технічної) освіти зніціюваний на:

- усебічне й гармонійне виховання, цілісність сприйняття наукової картини світу, формування мотиваційної потреби в освіті, набуття критичного та інноваційного мислення, розвиток патріотичних й фахових якостей, формування потреби в самоосвіті, оволодіння належного рівня професійної кваліфікації до продуктивної діяльності;

- екологізацію освіти, поєднання вітчизняних освітніх традицій та ефективного світового досвіду;

- уможливлення планування індивідуальної освітньої діяльності;

- фундаменталізацію змісту навчально-виховного процесу на основі збалансованої єдності гуманітарної, природничої та професійної складових освіти;

- модернізацію освітнього цифрового середовища, зміцнення навчально-методичного забезпечення й науково-дослідницької діяльності, розширення матеріально-технічного забезпечення відповідно до цілей, мети, завдань освітнього процесу.

Водночас стрімкий розвиток науково-технічного прогресу, цифрових і виробничих технологій, інновацій впливають на розвиток ринку праці, що зумовлює об'єктивні зміни в системі професійної (професійно-технічної) освіти та потребують її модернізації на основі випереджувального підходу. Модернізація освітнього процесу майбутніх операторів з обробки інформації та програмного забезпечення закладів професійної (професійно-технічної) освіти визначає складові професійної компетентності як необхідний набір конструктивів (кваліфікованість, інтелектуалізація, когнітивна й комунікативна підготовленість, професіоналізм, критичне мислення, практична готовність, фаховий капітал, професійна культура, раціональне конструювання діяльності, розуміння тенденцій розвитку професійної галузі), що відповідають галузевим стандартам спеціальності.

У баченні Н. Ничкало до стратегічних чинників модернізації освітнього процесу закладів професійної (професійно-технічної) освіти доцільно віднести: “прогнозування розвитку цієї системи професійної освіти і навчання на загальнодержавному і регіональному рівнях; модернізацію професійного навчання; забезпечення рівного доступу до здобуття якісної

професійної освіти різними категоріями населення; консолідацію зусиль відповідних міністерств і відомств, роботодавців, науковців і громадських об'єднань з метою розвитку соціального партнерства та посилення відповідальності за якісну підготовку, перепідготовку і підвищення кваліфікації робітників; законодавче забезпечення підготовки конкурентоспроможних на ринку праці робітників" [3].

Однак в умовах сьогодення освіта майбутніх операторів з обробки інформації та програмного забезпечення потребує додаткового вивчення у процесі фахової підготовки. Тому питання особливостей підготовки майбутніх операторів з обробки інформації та програмного забезпечення у процесі фахової підготовки є важливою проблемою.

Варто наголосити, що особливості підготовки майбутніх операторів з обробки інформації і програмного забезпечення у процесі фахової підготовки визначаються специфікою їх професійної діяльності, посиленням потенціалу модернізації освітнього цифрового середовища, удосконаленням змісту освітньо-професійної програми, створенням умов формування професійної компетентності у процесі фахової підготовки, розширенням механізмів розвитку компетентності та фахового професіоналізму, розширенням науково-методичного забезпечення професійно-технічної освіти, впровадженям у навчально-виробничий процес досягнень науки й техніки, а також передового досвіду, здобуття професійної кваліфікації, становленням й вихованням особистості, прищепленням загальної і професійної культури. Процес такої підготовки майбутніх операторів з обробки інформації та програмного забезпечення у системі професійної (професійно-технічної) освіти характеризується:

- значущістю соціальної потреби, специфікою освітньо-професійної програми, навчальних планів із урахуванням державних вимог, цілей навчання, мети, освітніх завдань, методологічних підходів, принципів, змісту, функцій освітнього процесу, педагогічних умов формування професійної компетентності кваліфікованих фахівців;

- активним задіянням інноваційних форм, технологій, методик, засобів навчання з індивідуальним підходом підсилення практичної підготовленості до професійної діяльності, розширенням сприятливого освітнього цифрового середовища закладу освіти, цілісним приведенням освітніх компонентів за видами підготовки на засадах компетентнісного підходу, (загально-професійна, професійно-теоретична, професійно-практична), підсиленням теоретичної та практичної спрямованості навчально-методичного забезпечення відповідно із пріоритетами освітньої політики держави;

- наступністю упродовж професійного компетентнісного зростання, мобільністю надбання трудового

капіталу й конкурентоспроможні, підготовленістю у професійній сфері, соціалізацією й адаптацією відповідно до вимог ринку праці та інноваційних процесів інформаційного суспільства;

- зорієнтованістю формування професійної компетентності у процесі фахової підготовки, позитивним психологічним зацікавленням, посиленням потенціалу внутрішньої потреби становлення особистості, нарощенням індивідуального професійного досвіду, посиленням ціннісних орієнтацій спрямованих на адаптацію до професійної діяльності;

- розвитком наукового світогляду, науково-дослідницької діяльності на виробленні у здобувачів освіти гуманістичної, інформаційної, творчої, критичної складових наукового мислення; уможливленням професійного саморозвитку й самоосвіченості в професійній діяльності.

При цьому важливо підсилити розвиток особистісно-професійних якостей майбутніх фахівців зі зміцненням компетенцій, системи умінь й навичок, інноваційного мислення, творчих здібностей, своєрідності, цифрової культури, професійного стилю взаємодії у колективі, самоствердження у трудовому середовищі, інтересу трудової діяльності, важливості соціальної значимості, потреби до саморозвитку і самоствердження, переконань перепідготовки й підвищення кваліфікації.

Можемо констатувати, що важливість обґрунтування наукових уявлень щодо особливостей підготовки здобувачів освіти у процесі фахової підготовки має охопити комплексність проблеми в усій її повноті з урахуванням інноваційності, відкритості, доступності, прозорості, гнучкості освітнього процесу.

Створення нових можливостей впровадження передового науково-педагогічного досвіду, інноваційних технологій досягнень науки та техніки зумовлять розвиток майбутніх фахівців як головної мети, а також формування професійної компетентності, вибудовування творчого потенціалу власної особистості, розширення наукового світогляду та творчого мислення, набуття професійних здібностей, розширення фахових перспектив, примноження професійного досвіду відповідно до потреб ринку праці.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Підготовка майбутніх фахівців професійної (професійно-технічної) освіти до повноцінної професійної діяльності в конкурентному інформаційному середовищі зумовлює значимість процесу формування професійної компетентності майбутніх операторів з обробки інформації та програмного забезпечення у сьогоdnішніх умовах реформування системи освіти та її інтеграції в європейське співтовариство.

Виявлення особливостей такої підготовленості майбутніх операторів з обробки інформації та програмного забезпечення у процесі фахової підготовки,

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ОПЕРАТОРІВ З ОБРОБКИ ІНФОРМАЦІЇ ТА ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

приведення неналежної підготовленості до професійної діяльності, набуття професійної майстерності та трудового досвіду з урахуванням адаптації до майбутньої діяльності, набуття компетентнісного рівня висококваліфікованих робітників зумовлює вагомість процесу формування професійної компетентності у процесі фахової підготовки. Орієнтуючись на означене дослідження важливою проблемою постає з'ясування розвитку критичного мислення майбутніх операторів з обробки інформації та програмного забезпечення у фаховій підготовці.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бодак В., Пантюк Т., Пантюк М., Гамерська І. Глобалізація та інтеграція освіти України як індикатори її оптимізації і розвитку. *Молодь і ринок*. Щомісячний науково-педагогічний журнал. Дрогобич, 2021. № 11–12. С. 6–11.
2. Концепція реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти “Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта” на період до 2027 р. (Кабінет міністрів України розпорядження від 12 червня 2019 р. № 419-р Київ). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2019-%D1%80#Text>
3. Ничкало Н.Г. Професійна освіта і навчання: проблеми взаємозв'язку з ринком праці. *Формування широкої кваліфікації робітників. Вклад ПТО у розвиток трудового потенціалу XXI століття*: зб. матер., підгот. у рамках реалізації укр.-нім. проекту “Підтримка реформи професійно-технічної освіти в Україні” / Ю. Вайс, Н. Ничкало, А. Сімак та ін. Ніжин: ТОВ “Видавництво “Аспект-Поліграф”, 2007. С. 134–148.
4. Ратинська І.О. Формування професійної компетентності майбутніх операторів з обробки інформації та програмного забезпечення в процесі вивчення економічних дисциплін: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Нац. ун-т вод. госп-ва та природокористування. Рівне, 2018. 21 с.
5. Указ Президента України “Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року”: від 25.06.2013, № 344/2013. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>.
6. Указ Президента України “Про Національну доктрину розвитку освіти”. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002#Text>.
7. Karabin O. Project activity in formation of professional self-development of future specialists in the field of information technologies. *Young Scientist*, 2016. № 12.1 (40). С. 436–440.
8. Bolster A.S. Toward a more effective model of research on teaching. *Harvard Educational Review*. 1983. Vol. 53 (3). P. 294–308.

REFERENCES

1. Bodak, V., Pantiuk, T., Pantiuk, M. & Hamerska, I. (2021). Hlobalizatsiia ta intehtratsiia osvity Ukrainy yak indykatory yii optymizatsii i rozvytku [Globalization and integration of Ukrainian education as indicators of its optimization and development]. *Youth & market*. No. 11–12, pp. 6–11. [in Ukrainian].
2. Kontsepsiia realizatsii derzhavnoi polityky u sferi profesiinoi (profesiino-tekhnichnoi) osvity “Suchasna profesiina (profesiino-tekhnichna) osvita” na period do 2027 roku (Kabinet ministriv Ukrainy rozporiadzhennia vid 12 chervnia 2019 r. № 419-r Kyiv) [The concept of implementation of the state policy in the field of professional (professional and technical) education “Modern professional (professional and technical) education” for the period until 2027 (Cabinet of Ministers of Ukraine order of June 12, 2019 No. 419-p Kyiv)]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2019-%D1%80#Text>. [in Ukrainian].
3. Nychkalo, N.H. (2007). Profesiina osvita i navchannia: problemy vzaiemozv'iazku z rynkom pratsi. Formuvannia shyrokoj kvalifikatsii robitnykiv [Vocational education and training: problems of relationship with the labor market]. *The contribution of VTE to the development of the labor potential of the 21st century*: coll. mater., prep. within the framework of the implementation of the Ukrainian-German of the project “Supporting the reform of vocational and technical education in Ukraine”. Nizhyn, pp. 134–148. [in Ukrainian].
4. Ratynska, I.O. (2018). Formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnih operatoriv z obrobky informatsii ta prohramnoho zabezpechennia v protsesi vyvchennia ekonomichnykh dystsyplin [Formation of professional competence of future information processing and software operators in the process of studying economic disciplines]. *Candidate's thesis*. Rivne, 21 p. [in Ukrainian].
5. Ukaz Prezydenta Ukrainy “Pro Natsionalnu stratehiu rozvytku osvity v Ukraini na period do 2021 roku” [Decree of the President of Ukraine “On the National Strategy for the Development of Education in Ukraine for the Period Until 2021”]. Available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>. [in Ukrainian].
6. Ukaz Prezydenta Ukrainy “Pro Natsionalnu doktrynu rozvytku osvity” [Decree of the President of Ukraine “On the National Doctrine of Education Development”]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002#Text>. [in Ukrainian].
7. Karabin, O. (2016). Project activity in formation of professional self-development of future specialists in the field of information technologies. *Young Scientist*. No. 12.1 (40), pp. 436–440. [in Ukrainian].
8. Bolster, A.S. (1983). Toward a more effective model of research on teaching. *Harvard Educational Review*. Vol. 53 (3), pp. 294–308. [in English].

Стаття надійшла до редакції 11.01.2024

“Кожний новий крок на шляху прогресу дає нову надію і пов'язаний із подоланням нових труднощів”.

Клод Леві-Строс

французький антрополог, етнограф, соціолог і культуролог

